

Альона ТАРАНЕНКО,
orcid.org/0000-0002-5357-4759
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української літератури
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
(Дніпро, Україна) Taranenko_AV@i.ua

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПОЕТИКИ ВІРША НАТАЛІЇ УМАНЦІВ «ДРІМАЮТЬ ГОРИ У ВЕЧІРНІЙ ТИШІ...»

У пропонованій науковій студії висвітлено питання прочитання / перепрочитання деяких аспектів поетики ліричного твору «Дрімають гори у вечірній тиші...» сучасної поетки і методиста Наталії Уманців, чії поетичні рядки нерідко відкривають «Світ Учителя Учителів», «несуть людям людяність, явлену у Слові» (О. Мариновська).

Обрана поезія «Дрімають гори у вечірній тиші...» – одна із не багатокількісних творів Наталії Уманців, яка органічно вписана у фундамент сучасної української літератури й виокреслює вектори письменницьких пошуків молодого авторки для подальшої творчої реалізації.

Образ «українського self-made man» (Б. Тихолоз) – Івана Франка неодноразово привертав увагу численних дослідників, твір Наталії Уманців – не виняток. Намагаючись озвучити своє чесне слово про класика (як свого часу зробили Микола Бажан, Микола Вороний, Олег Лишега, Олександр Олесь, Дмитро Павличко, Ігор Павлюк, Максим Рильський та ін.), авторка торкнулася найінтимнішої сторінки титана слова і думки – кохання, яке не мало щасливого фіналу. В центрі твору поетичні образи реальних людей – учителя й наставника майбутніх поколінь – 18-річного Івана Франка та його 17-річної музи, «мелодії серця» – Ольга Рошкевич.

Акцентовано, що ліричний герой – це Іван Франко. Він став вищим від неба і землі, бо несе у своєму серці любов. Цей образ – символ боротьби за щастя. Художньо виокреслюючи мотив нещасливого кохання, поетка дає можливість читачам пережити важкі життєві злами разом із ліричним героєм. Серед почуттів, які оприявлені поміж рядків, виразно окреслені закоханість – піднесеність – розчарування – страждання – безсмертність любові.

Стиль поезії Наталії Уманців «Дрімають гори у вечірній тиші...» «легкий» і зрозумілий. Зокрема авторка використовує фонетичний варіант імені Іван – Іван (діалектизм) для передачі колориту місцевості, у якій формувався і внутрішньо зростав майбутній митець Іван Франко. Серед тропів Наталія Уманців віддає перевагу традиційним – епітетам, метафорам, порівнянням, персоніфікаціям, інверсії, гіперболі та ін. Наявні також такі фігури, як текстуальні синоніми, повтори, вигуки тощо.

Ключові слова: поезія, мотив, ліричний герой, рима, тропи, алюзія, почуття, Іван Франко, Ольга Рошкевич.

Alona TARANENKO,
orcid.org/0000-0002-5357-4759
Candidate of Science (Philology),
Associate Professor at the Department of Ukrainian Literature
Oles Honchar Dnipro National University
(Dnipro, Ukraine) Taranenko_AV@i.ua

SOME ASPECTS OF THE POETICS OF NATALIYA UMANTSIV'S POEMS "THE MOUNTAINS ARE DOZING IN THE EVENING SILENCE..."

The present research highlights the issue of reading / rereading some aspects of the poetics of the lyrical work "Mountains are dozing in the evening silence..." by the modern poet and methodist Nataliia Umantsiv, whose poetic lines often open the "World of the Teacher of Teachers", "bring people the humanity revealed in the Word" (O. Marynovska).

The poem under consideration "Mountains are dozing in the evening silence..." is one of the few Nataliia Umantsiv's works which is organically inscribed in the foundation of the modern Ukrainian literature and outlines the vectors of the young author's literary searches for further creative realization.

The image of the "Ukrainian self-made man" (B. Tykholoz) of Ivan Franko has repeatedly attracted the attention of numerous researchers. Nataliia Umantsiv's literary work is no exception. Trying to voice her honest word about the classic poet (as Mykola Bazhan, Mykola Voroniy, Oleh Lysheha, Oleksandr Oles, Dmytro Pavlychko, Ihor Pavlyuk, Maksym Rylskyi, etc. did at one time), the author touched the most intimate page of the Titan's words and thoughts love without a happy ending. In the center of the work there are poetic images of real people the teacher and mentor for future generations 18-year-old Ivan Franko and his 17-year-old muse, the "melody of the heart" Olha Roshkevich.

It is emphasized that the lyrical hero is Ivan Franko. He became higher than the heaven and the earth because he carries love in his heart. This image is a symbol of the struggle for happiness. Artistically delineating the motif of unhappy love, the poet gives readers the opportunity to experience the difficult life breaks together with the lyrical hero. Among the feelings that are revealed between the lines there is love – exaltation – disappointment – suffering – immortality of love.

The style of Nataliia Umantsiv's poetry "Mountains are dozing in the evening silence..." is "light" and clear. The author uses the phonetic variant of the name Ivan Yvan (dialectism) to convey the colour of the area in which the future artist Ivan Franko was formed and grew internally. Among tropes, Nataliia Umantsiv prefers traditional ones: epithets, metaphors, comparisons, personifications, inversions, hyperbole, etc. There are also such figures as textual synonyms, repetitions, exclamations, etc.

Key words: poetry, motif, lyrical hero, rhyme, tropes, allusion, feelings, Ivan Franko, Olha Roshkevich.

Постановка проблеми. Кожен народ має свої першорядні імена в різних сферах життя-буття. Невтомна праця таких персоналій – своєрідний знак якості, таємний код національної пам'яті особистості зокрема і нації загалом. Такий образ для українців свого часу втілював багатогранний і досі повною мірою не розгаданий Іван Якович Франко, багато в чому суперечливий, навколо імені якого точаться дискусії, витворюються міфи – і все ж таки – український Мойсей, Каменярь, «універсальний геній» (Тихолоз, 2011: 44), «галицький Шевченко» (Тихолоз, 2011: 45), «український Аристотель та Леонардо да Вінчі, Вольтер і Гете» (Тихолоз, 2011: 45), «український Doctor universalis» (Тихолоз, 2011: 46), «академія наук та університет в одній особі» (Тихолоз, 2011: 46), поет, драматург, мислитель, перекладач, критик, філософ, громадсько-культурний і політичний діяч, редактор, видавець, чесний і невтомний син коваля, багатостраждального народу.

Образ «українського self-made man» (Б. Тихолоз) – Івана Франка неодноразово потрапляв у поле зору письменницької й літературознавчої рецепції. Проте й досі, незважаючи на тисячі праць різного характеру, безумовно, залишається простір для розмислів і прочитань окремих сторінок життєпису класика української літератури.

Аналіз досліджень. Звертаючись до досліджень, варто згадати такі різновекторні монографічні праці Андрія Брагінця «Філософські і суспільно-політичні погляди Івана Франка», Назара Горбача «Філософські переконання Івана Франка», Ярослава Грицака «Пророк у своїй вітчизні. Франко та його спільнота (1856 – 1886)», Тамари Гундорової «Франко – не Каменярь», «Невідомий Іван Франко: Грані Ізмарагду», Миколи Жулинського «Вірю в силу духа: Іван Франко, Леся Українка і Михайло Грушевський у боротьбі за піднесення політичної і національної свідомості української людності», Марії Климаць «Світогляд Івана Франка», Тетяни Космеди «Комунікативна компетенція Івана Франка: міжкультурні, інтерперсональні, риторичні виміри», Володимира Мазепи «Культуроцентризм світо-

гляду Івана Франка», Євгена Маланюка «Франко незнаний», Ярослава Мельника «І остатня часть дороги... Іван Франко: 1908 – 1916», Осипа Назарука «Світогляд Івана Франка», Євстахії Наконечної «Іван Франко і його рідне село», Романа Офіцинського «Іван Франко в історіографічному трикутнику: інтерпретації, джерела, взаємини», Дмитра Павличка «Іван Франко – будівничий української державності», Таміли Панько «Мова і нація в естетичній концепції І. Франка», Андрія Пашука «Філософський світогляд Івана Франка», Богдана Тихолоза «Психодрама Івана Франка в дзеркалі рефлексійної поезії: Студії», «Філософська лірика Івана Франка: Діалектика поетичної рефлексії» та багато інших.

Прозаїки і поети також неодноразово намагалися художньо інтерпретувати образ «універсального генія» (Б. Тихолоз) – Івана Франка, або бодай якусь сторінку його життєвого поступу, що засвідчено біографічною повістю Дениса Лукіяновича «Франко і Беркут», повістю-есе Романа Горака «Твого ім'я не вимовлю ніколи», романом-есе Левка Різника «Самотність Пророка, або Добрий Ангел Івана Франка», творами Миколи Бажана «На околиці Борислава», Миколи Вороного «Іванові Франкові», Олександра Олеся «І. Франкові», Дмитра Павличка «Іван Франко», цикл «Задивлений у будущину», Максима Рильського «Франко», Олега Лишеги «Гора», Ігоря Павлюка «Відвідання батьківської хати Івана Франка» та багатьох інших.

Мета статті – дослідити своєрідність поетики твору «Дрімують гори у вечірній тиші...» Наталії Уманців.

Виклад основного матеріалу. Образ титана-Франка, романтика зацікавив і Наталію Уманців – завідувачку лабораторії суспільно-гуманітарних дисциплін Івано-Франківського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, співавторку матеріалів для вчителів-предметників до навчально-виховних занять про Івана Мазепу, Романа Шехевича тощо, авторку низки методичних публікацій-рекомендацій для педагогів закладів загальної середньої освіти, тонку і ніжну

поетку, яка по-своєму випрозорює світ людського «Я», глибину почуттів та відчуттів тощо.

Нашу увагу привернув вірш «Дрімують гори у вечірній тиші...», опублікований у журналі «Дивослово» вже далекого 2016 року, де авторка звертається до ліричного образу свого великого земляка, оскільки мешкає в Івано-Франківську й активно цікавиться історією рідного міста. У названому вище тексті – лірична історія класика-універсала, пророка, вчителя й наставника – юного Івана Франка та його 17-річної музи – Ольги Рошкевич. Остання – найстарша донька священника, справді була «впродовж багатьох років <...> натхненницею, джерелом його (Франкових – уточнення наше – А.Т.) сповідальних, проникнутих глибоким почуттям поезій...» (Костенко, 2017: 3).

Провідний мотив аналізованого твору Н. Уманців – любов, вічне почуття єдності двох закоханих сердець. Вихідний момент поезії налаштовує читача на провідний мотив, знайомить з ліричним героєм:

Дрімують гори у вечірній тиші,
Гойдає вітер трави золоті...
Іде Іван, від гір і неба вищий,
Несе любов і в серці, і в душі... (Уманців, 2016: 68).

Обдарований юнак, як відомо з біографії, «істотно вплинув на формування її (Ольжиного – уточнення наше – А.Т.) світогляду» (Костенко, 2017: 4), щедро ділився знаннями, вміннями, поглядами на певні події, «дбав про освіту. <...> привозив до Лолина багато літератури» (Костенко, 2017: 5).

Розвиток почуття в поезії художньо оприявлено під час знайомства з об'єктом уваги ліричного героя – Ольгою; читач дізнається, що закоханим не судилося бути в парі:

Спішить Іван, бо там чекає Ольга,
А місяць світить, мерехтять зірки...
Ох, ті стежки, благословенні Богом,
Протоптані у Лолин навіки...

Ох, ті стежки, і мрії нездійсненні,
Зів'яле листя, висухла трава.
І очі, мов криниці дно студене,

Являтимуться наяву і в снах... (Уманців, 2016: 68);
кульмінація – найвище напруження в розвитку почуття:

Шептатимуться люди: «Не судилось».
«Він їй нерівня», – поголос піде.

Іванові весь вік ті очі снились,
Листи в могилу Ольга забере... (Уманців, 2016: 68),

де ліричний герой розкриває свій настрій, печаль, сум і розчарування. Авторський висновок – логічне завершення нещасливого кохання:

Бринить земля у передсвітній тиші,
Пливуть рікою стомлені літа.
«Нерівня» Іван від гір став словом вищим,
У Лолин стежка теж не заросла (Уманців, 2016: 68).

Ліричний герой – це Іван Франко. Він став вищим від неба і землі, бо несе у своєму серці любов. Цей образ – символ боротьби за щастя. Художньо виокреслюючи мотив нещасливого кохання, поетка дає можливість читачам пережити важкі життєві злами разом із ліричним героєм. Серед почуттів, якими «дихають» рядки, неважко помітити закоханість – піднесеність – розчарування – страждання – безсмертність любові.

Наталія Уманців пише просто. Як говорив Іван Драч, «писати дуже просто – найтяжче писати». Лексика її поезії «Дрімують гори у вечірній тиші...» зовсім невибаглива, але точна. Авторка, наприклад, використовує фонетичний варіант імені Іван – Йван (діалектизм) для передачі колориту місцевості, у якій формувався і внутрішньо зростав майбутній митець Іван Франко.

Серед тропів вірша «Дрімують гори у вечірній тиші...» Н. Уманців віддає перевагу епітетам («вечірня тиша» (Уманців, 2016: 68), «трави золоті» (Уманців, 2016: 68), «висохла трава» (Уманців, 2016: 68), «дно студене» (Уманців, 2016: 68), «мрії нездійсненні» (Уманців, 2016: 68), «зів'яле листя» (Уманців, 2016: 68), «передсвітня тиша» (Уманців, 2016: 68), «стомлені літа» (Уманців, 2016: 68)), метафорам («несе любов і в серці, і в душі» (Уманців, 2016: 68), «мерехтять зірки» (Уманців, 2016: 68), «бринить земля» (Уманців, 2016: 68), «пливуть рікою стомлені літа» (Уманців, 2016: 68)), порівнянням («Іван, від гір і неба вищий» (Уманців, 2016: 68), «очі, мов криниці дно студене» (Уманців, 2016: 68)), персоніфікаціям («дрімують гори» (Уманців, 2016: 68), «гойдає вітер» (Уманців, 2016: 68)), інверсії («Іванові весь вік ті очі снились» (Уманців, 2016: 68), «листи в могилу Ольга забере» (Уманців, 2016: 68), «“Нерівня” Іван від гір став словом вищим» (Уманців, 2016: 68)), гіперболі («Іде Іван, від гір і неба вищий» (Уманців, 2016: 68)) тощо.

Крім того, у тексті «Дрімують гори у вечірній тиші...» наявні виразні алюзії: імена Іван та Ольга вказують на реальних людей – Івана Франка й Ольгу Рошкевич. Саме в містечку Лолин проживала гарна, розумна, освічена дівчина, куди приїздив і писав свої листи закоханий майбутній класик. Відсиланням до творчості І. Франка є згадка

про зів'яле листя й класичну поезію «Чого являється мені у сні?», яку митець присвятив Ользі. Рядок «Листи в могилу Ольга забере...» (Уманців, 2016: 68) – також про реальні події, оскільки обраниця І. Франка перед своєю смертю прохала сестру, аби та поклала листи коханого їй у домовину під голову, щоб хоча б у іншому вимірі бути разом, якщо не судилося при житті.

В аналізованій поезії Н. Уманців наявні також такі фігури, як текстуальні синоніми («Шептатимуться люди: “Не судилось”...» (Уманців, 2016: 68), «“Він їй нерівня”, – поголос піде...» (Уманців, 2016: 68)), повтори («Ох, ті стежки...» (Уманців, 2016: 68)), вигуки («Ох...» (Уманців, 2016: 68)).

Текст «Дрімають гори у вечірній тиші...» написаний чотиристопним ямбом із чоловічою та жіно-

чою римами, переважає відкрита рима, перехресне римування. Версифікація цього вірша сприяє розкриттю провідного мотиву. Завдяки римуванню й розміру поезії створюється лірична аура для реципієнта, він одразу налаштовується на спокійне прочитання, зворушливе сприйняття історії двох закоханих. Чергування чоловічої та жіночої рими робить звучання тексту мелодійним, приємним.

Висновки. Аналізуючи твір «Дрімають гори у вечірній тиші...» Наталії Уманців, ми дійшли висновків, що поетка художньо переконливо відтворила один із відомих інтимних епізодів життя Івана Франка – його перше кохання, возвеличила почуття, котре ніколи не згасне і його не зможе знищити ніщо. Перспективним вважаємо звернення до типологічного аналізу цієї поезії Н. Уманців і ліричних творів інших поетів-сучасників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Костенко Т. Ольга Рошкевич та Іван Франко: мелодії серця. Львів: ПАІС, 2017. 164 с.
2. Тихолоз Б. Таємниця Франкової величі. Секрети універсализму. *Дивослово*. 2011. № 10. С. 44–48.
3. Уманців Н. Дрімають гори у вечірній тиші... *Дивослово*. 2016. № 7–8. С. 68.

REFERENCES

1. Kostenko T. Olha Roshkevych ta Ivan Franko: melodii sertsia [Olga Roshkevich and Ivan Franko: melodies of the heart]. Lviv: PAIS, 2017. 164 p. [in Ukrainian].
2. Tykholoz B. Taiemnytsia Frankovoi velychi. Sekrety universalizmu [The secret of Frank's greatness. Secrets of universalism]. *Dyvoslovo*. 2011. № 10. S. 44–48 [in Ukrainian].
3. Umantsiv N. Drimaiut hory u vechirni tyshi... [The mountains are dozing in the evening silence]. *Dyvoslovo*. 2016. № 7–8. S. 68 [in Ukrainian].